

Vägledning vid närståendesamtal gällande donation

Att utreda den enskildes inställning till donation är ett angeläget uppdrag för Hälso- och sjukvården. Samtalet syftar till att ge stöd och vägleda närstående i utredningen av patientens donationsvilja. Ansvarig läkare är vanligtvis den som informerar närstående om möjligheten till organ- och vävnadsdonation tillsammans med ansvarig sjuksköterska och helst även en undersköterska. Det är av betydelse att dessa personer deltar i samtalet för att ge stöd och för att senare också kunna svara på närståendes frågor och vid behov upprepa informationen. I vissa regioner deltar även en donationsspecialiserad sjuksköterska (DOSS).

Planera inför närståendesamtal

Utredning av donationsvilja ska påbörjas **skyndsamt** efter att ett brytpunktsbeslut är fattat men med hänsyn till närståendesituationen. Detta kan ta allt från några minuter till något dygn. **Många gånger vet man inte vid dessa samtal vilken donationsprocess som kan tänkas komma att bli aktuell.**

Behandlande läkare bedömer i samråd med vårdteamet när det är lämpligt att ta upp donationsfrågan. Det är oftast bra att genomföra detta samtal på dagtid. Säkerställ att de närstående som ska vara involverade i utredningen av patientens inställning till donation är på plats. Inför samtalet är det bra om personalen avsätter några minuter för att tillsammans planera samtalet. Försök att se till att få lugn och ro under samtalet, helst utan telefon och sökare.

Kontakta alltid transplantationskoordinatören för **sökning i Donationsregistret** efter att brytpunktsbeslutet är journalfört enligt förordningen om donationsregister hos Socialstyrelsen (2018:307).

Vid osäkerhet på reglerna kring utredning av donationsviljan – läs kap. 5 ”Utredning av donationsvilja” innan samtal med de närstående.

I de fall polis ska kontaktas i samband med att någon avlider, är det viktigt att informera närstående om att en eventuell **rättsmedicinsk obduktion** i enstaka fall kan förhindra donation, se kap. 8.

Socialstyrelsen har tagit fram en broschyr ”Att donera organ och vävnader, en skrift för dig som är närstående”, denna finns på flera språk.

Hur man kan informera

Under vårdtiden ska man ha gett fortlöpande information till de närstående om den aktuella medicinska situationen. När ett **brytpunktsbeslut** har fattats ska information om att respiratorbehandlingen och all annan behandling kommer att avslutas förmedlas till närstående vid ett s.k. **brytpunktssamtal**. Innan detta samtal äger rum är det viktigt att försäkra sig om att närstående har tagit till sig tidigare given information, att de får tid att ta in det som inträffat, samt får en förståelse för vilka medicinska åtgärder som har genomförts för att försöka rädda deras närstående.

Hur man informerar om att en individ med största sannolikhet kommer att avlida beror naturligtvis på omständigheterna kring det enskilda fallet men också på ens egna erfarenheter. Det är ofta lämpligt att inleda informationen med att helt kort efterhöra vad de närstående har uppfattat om situationen.

Erbjud stöd och beakta barnen

Erbjud gärna stöd till de närstående genom kurator och/eller sjukhuskyrkan. Barn ska särskilt beaktas och erbjudas extra stöd. Efterhör gärna om det finns någon i barnets nätverk som inte är så djupt drabbad av förlusten, som kan komma till sjukhuset för att se till barnets behov.

Innan donationsfrågan väcks är det viktigt att närstående har förståelse för beslutet att avbryta livsuppehållande behandling. Förvissa er om att närstående är införstådda med att respiratorbehandlingen och all annan behandling kommer att avslutas. Om de närstående inte accepterat beslutet bör de ges mer tid att förstå grunden för att fortsatt behandling inte är till nytta för patienten.

För att lyfta frågan om organ- och vävnadsdonation kan följande vara till stöd/hjälp:

"En viktig fråga som aktualiseras i livets slutskede...försöka möjliggöra för de som önskar att få donera organ"

"Om man avlider på en intensivvårdsavdelning som NN förmodas göra (när livsuppehållande behandling avslutas), finns en möjlighet att donera organ och vävnader för att hjälpa andra människor"

"Behandlingen kommer dock fortgå tills vi tillsammans med er har utrett NN's inställning till donation."

"Den livsuppehållande behandlingen kommer avslutas oavsett donation eller inte".

" Finns det anledning att tro att NN inte skulle vilja donera sina organ och vävnader?"

Informera närstående om att en sökning i Donationsregistret har genomförts och vad denna sökning visade.

Information om donationsprocessen

Efter samtycke till donation är det viktigt att informera de närstående om donationsprocessen, att den kan ta tid, vad som kommer att hända och varför. Den medicinska behandlingen kommer att fortsätta i organbevarande syfte. **Kompletterande undersökningar** så som t.ex. röntgen kommer göras för att värdera organens funktion. Förklara att detta är viktigt för att ge mottagarna de bästa förutsättningarna. Ibland framkommer **medicinska kontraindikationer** under donationsprocessen som omöjliggör en organdonation, informera närstående om detta.

Beskriv för närstående om hur det kommer gå till vid avbrytande av livsuppehållande behandling, såsom palliation, döendeprocessen, att de kan ta farväl i lugn och ro innan och att de får vara med under själva avbrytandet om de önskar, läs vidare i kap. 12 "Inför avbrytande av livsuppehållande behandling".

Planera sedan avslutandet av den livsuppehållande behandlingen till en tid som passar även de närstående. Informera om att **donatorsoperationen** sker med största respekt för den avlidne och tar några timmar, se kap. 16.

Avsked

Ge närstående möjlighet till ett lugnt farväl innan livsuppehållande behandling avslutas och erbjud även att se och **ta farväl av den avlidne** efter donationsoperationen. **Beskriv hur den avlidne kommer att se ut efter operationen** och att det enda som syns efter operationen är ett förbandstäckt operationssnitt. För de flesta är detta sista avsked värdefullt, men var samtidigt lyhörd för att alla närstående inte önskar eller har behov av detta avsked.

Religion

De flesta stora världsreligionerna ställer sig positiva till organdonation och transplantation. Samtidigt är det viktigt att tänka på att det inom varje religion kan finnas individer som har en annan uppfattning än den som religionen officiellt bekänner sig till.

Det goda i donationen, att hjälpa en annan människa, anses övergripande av religiösa ledare stå över andra religiösa principer, som exempelvis att begravas hel eller inom en viss tid.

I varje enskilt fall är det personalens uppgift att utreda just denna individs inställning till donation, oavsett kulturell bakgrund eller religion. Vissa familjer kan önska stöd genom samtal med religiös ledare. För vidare information, se bilaga: faktablad Religion och organdonation